

Вознесіння. Радість і рани втіленого Бога

АНАСТАСІЯ РЯБЧУК

26 ТРАВНЯ 2021

Цей текст — переклад проповіді, яку авторка прочитала на свято Вознесіння Господнього, 16 травня 2021 року, в Англiканській Церкві Києва.

Вознесіння з англійського манускрипту, кінець XII століття

Коли вони про це говорили, сам Ісус став посеред них і сказав їм: мир вам. Вони розхвилювались і злякалися, гадаючи, що бачать духа. Але Він сказав їм: чого хвилюєтесь, чому такі думки входять до сердець ваших? Погляньте на руки Мої і на ноги Мої; це Я сам. Доторкніться до Мене і роздивіться; бо дух тіла і кісток не має, як бачите у Мене. І, сказавши це, показав їм руки і ноги. Коли ж вони від радості ще не вірили і дивувалися, Він сказав їм: чи маєте тут якусь їжу? Вони подали Йому частину печеної риби і стільниковий мед. І, взявши, їв перед ними. І сказав їм: ось ті слова, що Я говорив вам, коли ще був з вами, як належить справдитися всьому, написаному про Мене в законі Мойсеєвому і у пророків та в псалмах. Тоді розкрив їм розум до розуміння Писання. І сказав їм: так написано, і так належало постраждати Христу, і воскреснути з мертвих на третій день, і щоб проповідувалося в ім'я Його покаяння і відпущення гріхів між усіма народами, починаючи від Єрусалима. Ви ж є свідками цього. І ось Я посилаю обітницю Отця Мого на вас; ви ж лишайтеся у місті Єрусалимі, доки не сповнитися силою з неба. І вивів їх до Вифанії, і, піднявши руки Свої, благословив їх. І коли Він благословляв їх, почав віддалятися від них і вознісся на небо. Вони, поклонившись Йому, повернулися до Єрусалима з великою радістю. І перебували завжди в храмі, прославляючи і благословляючи Бога (Лк 24, 36-53).

У день вознесіння Ісус покликав учнів на Оливну гору і, як пише євангеліст Лука, благословляючи їх, почав віддалятися і вознісся на небо. А учні, поклонившись Йому, «повернулися до Єрусалима з великою радістю» (Лк 24, 52).

Якою ж була ця радість? Тривалим, закарбованим у серці відчуттям, що його учні пронесли через усе життя? Чи яскравим і скороминущим об'явленням, підтримувати яке в умовах життєвих труднощів і переслідувань було чималим викликом? Як ця радість підсумувала змішані почуття, що вирували в учнях у дні перед вознесінням — під час тайної вечері, розп'яття, воскресіння й усіх зустрічей опісля? Як вони проживали цю радість, коли повернулись до Єрусалима, а потім і до повсякденних справ; коли заробляли на прожиття, піклувалися про рідних, хворіли, були свідками воєн і голоду — а водночас творили перші християнські спільноти, підтримуючи одне одного у вірі? Чи не дивно, що Ісус від них віддалився, а вони відчували радість?

У великодній період ми багато читаємо з Діянь апостолів, тож дізнаємося про перших християн, їхнє свідчення, їхні рішення та їхні «п'ятдесят відтінків» віри й сумнівів. Читання з Євангелій на цей період також зосереджуються на зустрічах із воскреслим Христом, на запитаннях і розмовах. Ісус приходить до учнів розламати хліб і показати рани невіруючому Томі, запекти рибу на березі Галилейського моря і прийняти Петрову сповідь, пройти шляхом до Емауса й погодитися на запрошення залишитися «з нами, бо вечір вже близько». Він

приходить до учнів туди, де вони перебувають, визнає і надає змісту їхнім страхам і сумнівам, вірі й радості.

Але якщо ті фрагменти Євангелія, де Ісус показує учням рани і просить поїсти риби з медом, зворушують людяністю Бога і Його втіленою присутністю посеред нас, то від розповіді про вознесіння сучасним християнам трохи соромно. Адже ми здебільшого не поділяємо давньої віри про рай угорі над землею і про Ісуса, який возноситься «на хмару», де сідає на трон по правиці Отця. І все-таки, попри це ніякове відчуття, я хочу наполягти на силі усвідомлення втіленої Божої присутності серед нас — як у фізичному вимірі, у постанові Бога стати людиною, так і в метафоричному акті вознесіння, у солідарності з нашим людським прагненням бути «піднятими» вгору, понад життєві обмеження, до повноти радості.

Фізичний, матеріальний вимір очевидний у читаннях великоднього періоду. Смирна, алое і плащаниця; порожній гріб, голос Учителя, що гукає Марію, першу з апостолів; кроки стомлених ніг по запиленій дорозі до Емауса; рани, які Ісус показує Томі (і всім учням сьогодні), доводячи, що Він тут, поруч із нами.

Усі тягарі, дрібні шрами і глибокі рани — втілені. Вони нагадують про матеріальність гріха, його наслідки, наш обов'язок чинити спротив і нездатність це зробити.

Зрештою, якби у воскресінні й вознесінні йшлося суто про красивий символізм, то не було би потреби показувати рани й молитися про захист учнів від зла у світі, який до них ворожий, але такий любий Богові. Ісус міг би воскреснути в тілі супермена чи взагалі з'явитися як дух і переконати учнів вражаючими спецефектами. Він міг би підкинути суперсил і самим учням або створити для них ідеальний простір за межами цього світу. Однак Ісус вирішує на вічність залишитися сповна людиною — з усіма ранами, стражданнями і гріхами, які бере на Себе. Він возноситься саме в цьому тілі, і тіло, яке ми споживаємо на Євхаристії, — це тіло, котре страждало й померло на хресті.

Одна з фундаментальних істин нашої віри полягає в тому, що Бог, утілившись, став таким, як ми, в усьому, крім гріха. Якщо ідея про всемогутнього і всюдисущого Бога, який усе знає, доволі поширена в різних релігійних традиціях, то християнська ідея втіленого Бога, який усе досвідчує, справді революційна. Чи можемо ми уявити, як Богові плечі сугуляться, а очі

пересихають і червоніють від постійного сидіння за комп'ютером? Як Божі руки покриваються брудом і мозолями від тяжкої фізичної праці? Як Бог торкається чола хворої дитини і молиться, щоб ця ложка парацетамолу пошвидше збила гарячку? Бога як жертву домашнього насильства, згвалтовану, у крові й синцях? Бога, який страждає від раку, СНІДу чи коронавірусу? Бога, що долає десятки кілометрів, аби знайти питну воду для родини, і несе цю воду у посудині на голові? Бога, що тремтить від страху й закашлюється від куряви в саморобному бомбосховищі?

Усі тягарі, дрібні шрами і глибокі рани — втілені. Вони нагадують про матеріальність гріха, його наслідки, наш обов'язок чинити спротив і нездатність це зробити. Системне насильство політичних режимів, які ми приводимо до влади на демократичних виборах, експлуатація і відчуження економічних систем, які ми відтворюємо для власної вигоди і з небажання відмовитися від привілеїв, руйнування довкілля через безвідповідальне виробництво та споживання — усе це має матеріальні наслідки для реальних людей у фізичному просторі. Усе це залишає рани, які люди хочуть показати, щоб їх побачили й визнали. Коли у квітні я відвідувала прифронтові громади Донецької області, люди показували розбомблені дахи будівель, розбиті вікна, шрами на тілі й фотографії родичів, яких уже немає поруч. Цей досвід залишається з ними у спробах відбудувати домівки і скласти до купи життя. Так само й Ісус, коли возноситься до Отця, хоче, щоб ми бачили Його як пораненого втіленого Бога, що навіки залишається на нашому боці.

У книжці «Євхаристія: тіла, хліб і воскресіння» Андреа Білер і Луїз Шоттрофф красиво описують тілесний, утілений вимір віри: «Якщо дивитися на тілесну присутність в еклезіологічній перспективі, зосереджуючись на зібраній спільноті, [...] то зібрання як тіло Христа радикально переплітається зі стражданням ширшого світу. Індивідуальні тіла, що сходяться навколо столу, — це місця боротьби за владу й контейнери пам'яті. Тіла — це найінтимніші простори, у яких ми проживаємо життя, із яких устанавлюємо зв'язки зі світом і формуємо взаємини. Не можна відділити себе, своїх думок чи духовного життя від тілесного існування. [...] Наші тіла — це “археологічні локації”, що містять численні тілесні спогади про насолоду й екстаз, про хворобу і біль, радісні спогади про насичення — і спогади про голод, про насильство й відчуження».

Бог стає настільки людиною, що розуміє не лише наші фізичні потреби, а й образи, якими ми послуговуємося, щоб надати сенсу своїй присутності у світі.

Коли ми заглиблюємось у наратив Ісусового життя, смерті й воскресіння, стаючи одним тілом у Христі, Бог так само проникає в нас, у все розмаїття наших тілесних досвідів. Ми несемо цей скарб у глиняних глеках і пригадуємо, особливо в день Вознесіння Христового, що Бог не обирає достойних, а робить достойними обраних. Він дає нам сили в нашій слабкості та возвеличує до багатшого й повнішого розуміння людської природи. Як пише лютеранська пасторка Надя Больц-Вебер: «Релігія і духовність часто намагаються згладити наші гострі кути, виховати з нас когось менш кострубатого, більш чистого й досконалого. [...] Але виявляється, що саме пошерхлі краї людяності — це те, що нас поєднує. Рани, невдачі, непорозуміння й помилки — це саме те, що дає нам достатньо текстури, щоб Бог і наші брати й сестри мали за що вхопитися».

Поки що все добре — матеріальний вимір утілення виглядає переконливо. Думки про те, як Ісус возноситься до Отця в людському тілі зі слідами людських досвідів, справді втішають. Але як бути з дивними метафорами божественних подорожей у просторі й часі? Чи це просто «так колись люди уявляли небо, але зараз ми вже краще знаємо»? А якщо не знаємо — і Бог це розуміє? Якщо найглибші людські прагнення можна висловити лише так, через символи й метафори, які теж утілені? Чи не було б це революційним усвідомленням: Бог стає настільки людиною, що розуміє не лише наші фізичні потреби, а й образи, якими ми послуговуємося, щоб надати сенсу своїй присутності у світі? Ісус розуміє, що прагнення учнів побачити, як Він возноситься на небо до Отця, не менш важливе за їхнє прагнення доторкнутися до рани.

Тиждень тому, десятого травня, бездомного чоловіка Віталія живцем спалили в закинутій недобудові на Виноградарі, де він із подругою знайшов прихисток на ніч. Два молоді чоловіки побили його, облили займистою сумішшю і підпалили — серед білого дня, на очах свідків, зокрема й підлітків, які любили біля тієї недобудови гуляти. Спільнота святого Егідія організувала молитву за упокій Віталія, щоб так висловити скорботу, солідарність і спротив насильству щодо найвразливіших членів суспільства. Віталій потребував гідного поховання, проте йшлося не тільки про це: і йому, і всім нам був також потрібен символічний ритуалізований акт молитви, прославлення святості життя, спротиву злу. Ми намагаємося говорити про складні людські реалії так, як тільки можемо. Іноді символи й метафори, свічки і ладан — це все, що в нас є.

Чи були учні наївними, чи бракувало їм наукового розуміння світу, коли вони дивилися вгору на хмару, у якій зник Христос? Можливо. І так само можливо, що й нам, сучасним людям, чогось бракує, коли ми сприймаємо символи і метафори як те, чому місце на теоретичних уроках літератури й мистецтва. Адже кожна метафора є втіленою і запрошує нас проживати її. Уявімо лише, якими напруженими для учнів були дні, що передували вознесінню. Їхнього Господа жорстоко катували й розіп'яли на хресті, самі вони розбіглись і поховалися зі страху, і

воскреслий Христос мусив зібрати ці крихти й уламки до купи, з неймовірною делікатністю й увагою до кожного: «Я зберіг усіх, кого Ти мені довірив». Нарешті всі можуть зітхнути з полегшенням. Учні нарешті можуть не боятися, відпустити руку Вчителя, упевнені, що Він залишається з ними попри все. Та й Ісус може вознестися до Отця, упевнений, що учні в добромu місці, що мають достатньо сил, щоби ставити опір життєвим викликам. Невже ми не хотіли б теж бути там у мить вознесіння Христа, щоб повернутися до Єрусалима з великою радістю?

Ми можемо! Натхнені вознесінням Христа, повертаймося до Єрусалима. Щоб зустрічати інших там, де вони перебувають, визнавати й надавати змісту почуттям і ранам одне одного, складати до купи розірвані клаптики людяності; щоб у цій солідарності, у цих інтимних утілених взаєминах, які маємо між собою і з нашим Богом, також вознестись у повноті радості.

Текст створено за підтримки проекту Оксфордського університету «Нові горизонти науки й релігії у Східній Європі», профінансованого фондом Джона Темплтона (The John Templeton Foundation). Думки, висловлені в тексті, належать авторові й не обов'язково збігаються з поглядами фонду.

The creation of this text was supported by the University of Oxford project 'New Horizons for Science and Religion in Central and Eastern Europe' funded by the John Templeton Foundation. The opinions expressed in the publication are those of the author(s) and do not necessarily reflect the view of the John Templeton Foundation.

АНАСТАСІЯ РЯБЧУК

26 ТРАВНЯ 2021

Warning: count(): Parameter must be an array or an object that implements Countable in </home/kairosbo/verbum.com.ua/www/wp-includes/post-template.php> on line **284**